

**การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อหารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์
ในนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนจันทรubeกษาอนุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย
อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด**

**Participatory Action Research For Designing Pattern
Of Pregnancy Prevention On High School Students At Chantarubeksa
Anuson School Kaset Wisai Sub-District Kaset Wisai
District Roiet Province**

เพียรศรี นามไพร*

Piansri Namprai

Corresponding author : Email : piansri.99999@gmail.com

(Received: October 26, 2019 ; Revised : November 16, 2019 ; Accepted : December 1, 2019)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อหารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนจันทรubeกษาอนุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

รูปแบบการวิจัย : การศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วัสดุและวิธีดำเนินการวิจัย : ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทั้งชายและหญิง โรงเรียนจันทรubeกษาอนุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,500 คน คำนวณขนาดตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane ได้จำนวน 345 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และผู้มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียน จำนวน 34 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา รวมทั้ง ความถูกต้อง และเหมาะสมของภาษาที่ใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ทำการปรับ แก้ไขความถูกต้องและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง ก่อนนำไปทดสอบหา ความเชื่อมั่น ของเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา จำนวน 30 ตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.84 ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม พ.ศ. 2562 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย : กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.20 อายุ 15 ปี ร้อยละ 21.74 การศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ร้อยละ 21.76 สถานภาพสมรสของบิดาและมารดาอยู่ด้วยกัน ร้อยละ 93.91 ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ร้อยละ 87.25 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอ ร้อยละ 85.22 เดินทางมาโรงเรียนโดยบิดาและมารดามาส่ง ร้อยละ 42.03 อาชีพหลักของบิดาคืออาชีพเกษตรกร ร้อยละ 64.06 อาชีพหลักของมารดาคืออาชีพหลักเกษตรกร ร้อยละ 56.52 และช่องทางการรับความรู้เรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ทางอินเทอร์เน็ตร้อยละ 73.62 กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 62.03 รองลงมาที่มีความรู้ในระดับสูง ร้อยละ 23.77 และมีความรู้

*พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลเกษตรวิสัย

อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 14.20 กลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การคุมกำเนิดแบบใดที่สะดวกและปลอดภัยมากที่สุด ตอบถูก ร้อยละ 82.03 การคุมกำเนิดชนิดใดสามารถป้องกันการตั้งครรภ์และป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้ ตอบถูก ร้อยละ 80.58 และข้อใดเป็นวิธีป้องกันการตั้งครรภ์ที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่น ตอบถูก ร้อยละ 79.71 กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 57.10 รองลงมา อยู่ในระดับดี ร้อยละ 26.67 และอยู่ในระดับไม่ดี ร้อยละ 16.23 กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ถูกต้อง มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การป้องกันการตั้งครรภ์ที่ดีที่สุด คือการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 75.07 หากต้องการคำแนะนำในการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ถูกวิธีและเหมาะสมควรปรึกษาแพทย์ หรือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 71.01 และการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกันเพียงครั้งเดียว อาจทำให้เกิดการตั้งครรภ์ได้ ร้อยละ 68.41 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีดังนี้ 1) ที่พักอาศัยระหว่างการเรียนหนังสือ 2) การดื่มสุรา 3) การคบเพื่อน 4) สื่อมวลชน 5) ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ 6) เจตคติเกี่ยวกับเรื่องเพศ

สรุปและข้อเสนอแนะ : รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนจันทบุรุษเกษอนุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอกะเปอร์ จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในนักเรียน ต้องอาศัยความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้ 1) ในสถานศึกษา ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 1.1) สร้างเสริมความรู้ และปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดี ด้านเพศศึกษา ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยการให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียน การสอนด้านเพศศึกษาเพิ่มขึ้น และจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจ และทำให้เกิดแรงสนับสนุนในชุมชนเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียน 1.2) เสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนกับนักเรียน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การสร้างความรู้สึกรักเห็นอกเห็นใจ การเข้าใจ ความสามัคคี สร้างความรู้สึกละเมือนเป็นญาติ พี่น้องกัน การฝึกทักษะให้เด็กรู้จักจัดการปัญหาและควบคุมอารมณ์ตนเองในเรื่องเพศ 1.3) เสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็กนักเรียน การเสริมสร้างการสื่อสารแบบ 2 ทาง ระหว่างครูกับเด็ก และครูควรมีทักษะในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็ก มีความรู้และทักษะในการแทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางเพศของเด็ก ทักษะในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น และจัดการแก้ไขปัญหาเรื่องเพศแก่เด็กได้ 1.4) สถานศึกษา เปิดให้นักเรียนเข้าออกเป็นเวลา เปิดประตูโรงเรียน 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงเข้าตอนเช้าเรียน และช่วงเย็นตอนเลิกเรียน และไม่ให้นักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียนในช่วงระหว่างทำการเรียนการสอน 1.5) สร้างเสริมความรู้ และปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดี ในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์ด้านเพศศึกษาในนักเรียน 2) ในครอบครัว ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 2.1) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดี ในเรื่องเพศ และสามารถสื่อสารกับลูกเรื่องเพศ พร้อมทั้งสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารในครอบครัว 2.2) ผู้ปกครอง ฝึกระวังพฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ของบุตรหลานอย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ 2.3) ผู้ปกครอง สร้างกิจกรรมการเรียนรู้ คุณธรรมในครอบครัวผ่านกิจกรรมการทำบุญตักบาตรตอนเช้า การเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี การเข้าวัดฟังธรรม การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เช่น การปลูกต้นไม้ การออกกำลังกาย 2.4) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานที่พักในหอพักหรือบ้านเช่า ให้กลับมาพักอาศัยอยู่กับตนเองหรือเครือญาติในช่วงเวลาว่างระหว่างทำการศึกษาเล่าเรียน 3) ในชุมชน ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 3.1) ฝึกระวังกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่จับกลุ่มมั่วสุมดื่มสุราในชุมชน 3.2) ฝึกระวังร้านค้าในชุมชน ในเรื่องการไม่จำหน่ายสุราให้แก่เด็กต่ำกว่า 20 ปี การไม่แบ่งขายสุรา และการไม่ตั้งแสดงสุราอย่างเปิดเผย เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการเสพยาและการมีเพศสัมพันธ์ขณะมึนเมา 3.3) ผู้นำชุมชน ประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้ สร้างความตระหนักในการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียน ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ ผ่านหอกระจายข่าวชุมชนทุกสัปดาห์ เพื่อเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของปัญหาที่จะเกิดขึ้นถ้าหากเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมในนักเรียน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) โรงเรียนครอบครัว และชุมชน ควรมีการประสานความร่วมมือกัน เพื่อดูแลเด็กนักเรียนอย่างใกล้ชิด สม่ำเสมอ โรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัญหาการตั้ง

ครรภ์ในนักเรียน 2) โรงเรียน ควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในเรื่องการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการป้องกันการตั้งครรภ์ ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องปัญหาทางเพศ สร้างเสริมให้รู้จักคิดและปฏิบัติตนเพื่อการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง เหมาะสม เกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป คือ 1) ควรมีการศึกษารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียนจันทاربกษานุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในนักเรียนทุกคน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของข้อมูลในการสร้างรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น 2) ควรมีการศึกษารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อวางแผนทาง/รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียน ให้สอดคล้องสัมพันธ์กันในทุกระดับการศึกษา

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม ; รูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์

ABSTRACT

Purpose : To design pattern of pregnancy prevention on high school students at Chantarubeksa Anuson school, Kaset Wisai Sub-District, Kaset Wisaib Distric, Roi et Province

Design : Participatory action research

Methods : The samples consisted of 345 students studying in high school education year 2019 at Chantarubeksa Anuson school, Kaset Wisai Sub-District, Kaset Wisaib Distric ,Roi et Province selected by stratified sampling and 34 people involving pregnancy prevention on high school students, selected purposively. The data were collected using questionnaire, semi-structured interview from March to May 2019 and were analyzed by using frequency, percentage, average and standard deviation.

Main findings : knowledge on pregnancy at middle level (62.03) and attitude on pregnancy at middle level (57.10) Factors related to pregnancy in high school students are as follows : 1) habitation 2) drinking alcohol 3) friendship 4) media 5) knowledge about sex 6) attitude about sex

Conclusion and recommendations : The pattern of pregnancy prevention on high school students showed that prevention and solution to sexual problems and premature pregnancy of students had to participate with all sectors including families, schools, and communities as the following activities : 1) school should proceed as follows: 1.1) reinforcing knowledge and good attitude modification on sex education since from primary level 1.2) reinforcing good relationship between students and students 1.3) reinforcing good relationship between teachers and students 1.4) closing and opening school gate for time 1.5) knowledge reinforcement and good attitude modification for using internet 2) family should proceed as follows : 2.1) encouraging parents to have knowledge, perception and good attitude on sexual 2.2) parents monitored risky sexual behavior on children 2.3) parents performed learning and morality activities in family 2.4) students should stay with their parents during their studies 3) community should proceed as follows : 3.1) monitoring risky sexual behavior in community 3.2) monitoring groceries in community selling alcohol beverages to children and youth 3.3) village leaders enhanced knowledge and awareness of pregnancy prevention in students in community through village broadcast tower every week to emphasize the importance

of problems on unready pregnancy in students. suggestion from this study as follows : 1. school, families, and communities should work together In order to closely take care of students, school should organize activities relating to build good relationship between teachers students and parents to prevent risky sexual behaviors and pregnancy problems in students 2. school should organize a campaign activity once a week about preventing risky sexual behavior and pregnancy prevention encourage students to have correct knowledge and awareness about sexual problems and properly conduct on sexual relations

Keywords : participation ; pattern of pregnancy prevention.

บทนำ

ปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วิวัฒนาการใหม่ๆ การเข้าถึงสื่อต่างๆ การเปลี่ยนแปลงของสังคม และวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ รวมถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก และสื่อต่างๆ ที่มีเนื้อหาช่วยยั่วเย้าอำนวยให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์กันอย่างอิสระมากขึ้น จากการศึกษาที่ขาดความรู้ ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์และขาดความพร้อมในการมีชีวิตครอบครัว เป็นผลให้เกิดการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นในอัตราที่สูง¹ สำหรับประเทศไทยจากสถิติของกระทรวงสาธารณสุข ประชากร 65 ล้านคน มีสตรีวัยรุ่น 23 ล้านคน ในจำนวนนี้มีการตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการถึง 1 แสนคน/ปี² ข้อมูลจาก³ พบว่า ในภาพรวมของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2554 มีการเกิดจากเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งน่าจะถือว่าอยู่ในวัยที่ไม่พร้อมที่จะเป็นแม่จำนวน 3,676 คน และมารดาที่ตั้งครรภ์และคลอดบุตรอายุน้อยกว่า 20 ปี ทั้งหมดจำนวน 114,001 คน ซึ่งในจำนวนนี้ พบว่ามีแม่วัยรุ่นอายุน้อยที่สุด 8 ปี ในขณะที่พ่อวัยรุ่นอายุน้อยที่สุด 10 ปี และยังพบว่าทารกที่เกิดเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงในอัตรา 51.67 : 48.33 ค่าเฉลี่ยของหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มีค่า 90 ต่อ 1,000 คน ซึ่งเป็นตัวเลขที่สูงที่สุดในทวีปเอเชีย⁴ เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน และคาดว่าประมาณครึ่งหนึ่งมีการยุติการตั้งครรภ์ด้วยการทำแท้ง ส่งผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อน และมีอัตราการเสียชีวิตมากกว่าการแท้งเองถึง 10 เท่า⁵ วัยรุ่นส่วนใหญ่มีการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม นั่นคือตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ และเป็นการตั้ง

ครรภ์นอกสมรส การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นมักไม่ได้ฝากครรภ์และไม่ได้มีการดูแลครรภ์ที่เหมาะสม ส่วนใหญ่มีการคลอดก่อนกำหนด ทารกแรกคลอดมีน้ำหนักตัวน้อยและมีการตายคลอดร้อยละ 1 ทั้งนี้การคลอดของวัยรุ่นในปี พ.ศ. 2552 มีจำนวนมากถึง 122,736 คน (ร้อยละ 16 ของการคลอดทั้งหมด) นั่นคือ วัยรุ่นคลอดประมาณ 336 คนต่อวัน โดยที่วัยรุ่นอายุต่ำกว่า 15 ปี คลอดทารกประมาณ 3,000 คนต่อปี ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และเป็น การคลอดของวัยรุ่นที่มีอายุน้อยลง คือ ช่วงอายุ 15 - 17 ปี⁶ ทั้งนี้เนื่องจากวัยรุ่นขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา และ ทักษะชีวิต สมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรีรายงานว่า 1 ใน 5 ของผู้หญิงที่ประสบปัญหาตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการมักเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นนอกจากจะเป็นผลกระทบ ต่อสุขภาพกายและจิตแล้วยังมีปัญหา ด้านสังคมด้วยวัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ส่วภาวะทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จึงนับว่าเป็นวิกฤตช่วงหนึ่งของชีวิตเนื่องจากเป็นช่วงต่อของวัยเด็กและผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เริ่มมีความรู้สึทางเพศซึ่งเป็นเรื่องธรรมชาติ แม้ในปัจจุบันจะได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียนนับตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ซึ่งการสอนในระดับนี้มักจะไม่มีปัญหายุ่งยาก มากนัก เพราะเด็กยังไม่มีความรู้เพศเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ในระดับมัธยมศึกษาร่างกายจะเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงจนเห็นความแตกต่างระหว่างชายและเพศหญิง อีกทั้งวัยรุ่นอาจเรียนรู้เรื่องเพศจากสื่อต่างๆ ทำให้วัยรุ่นมีเจตคติ ค่านิยม แนวคิดในเรื่องเพศสัมพันธ์เปลี่ยนไป และเป็นผลเสียมากกว่าจะเกิดประโยชน์ในปัจจุบันวัยรุ่นมักเห็น

ว การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นเรื่องปกติ ทำให้วัยรุ่น
ขาดการป้องกันตนเองเนื่องจากขาดทักษะที่ดี และขาด
ความตระหนักถึงปัญหาที่จะตามมา โดยเฉพาะปัญหาการ
ทำแท้ง ออกจากโรงเรียนกลางคัน และติดเชื้อเอชไอวี อีกทั้ง
ก่อให้เกิดปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และการแพทย์ อัตราเสี่ยง
ทางด้านสุขภาพของมารดาวัยรุ่นและทารกในครรภ์ก็มี
มากกว่าธรรมดา โดยเฉพาะการคลอดก่อนกำหนด ทางด้าน
สังคมก็มีปัญหาเรื่องการศึกษา ครอบครัวไม่มั่นคง และ
โอกาสจะได้ทำงานดีๆ ก็น้อยลง จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นจังหวัด
หนึ่งที่มีการใช้เทคโนโลยี การใช้สื่อต่างๆ เพื่อพัฒนาด้าน
เศรษฐกิจ การศึกษา และสังคมให้เทียบเท่ากับหลายจังหวัด
จึงอาจส่งผลให้เกิดปัญหาความเสี่ยงทางด้านเพศจากผลของ
การพัฒนานั้น จากข้อมูลการตั้งครรภ์ พบว่า อัตราการตั้ง
ครรภ์ในหญิงอายุ 15-19 ปี ในปี 2559, 2560, 2561 เท่ากับ
24.86, 27.10, 25.38 ต่อ 1,000 ประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี
ตามลำดับ 8 อัตราการตั้งครรภ์ในนักเรียนหญิงชั้น
มัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ในปี
2559, 2560, 2561 เท่ากับ 10.76, 11.10, 13.46 ต่อ 1,000
ประชากรหญิงอายุ 15-19 ปี 9 ตามลำดับ จากข้อมูลดัง
กล่าว พบว่า มีการการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรเพิ่มมากขึ้น
ในทุกระดับ โรงเรียนจันทบุษยานุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย
อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นโรงเรียนประจำ
อำเภอเกษตรวิสัย จากข้อมูลการตั้งครรภ์ พบว่า อัตราการ
ตั้งครรภ์ในนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนจัน
ทรบุษยานุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย
จังหวัดร้อยเอ็ด ในปี 2559, 2560, 2561 เท่ากับ 1.59,
2.38, 3.17 ต่อ 1,000 ประชากรนักเรียนหญิง 10 ตามลำดับ
จากผลการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ส่งผลให้เด็กมีภาวะ
เครียด ไม่อยากเรียนหนังสือ ขาดเรียนบ่อยครั้ง ผู้ปกครอง
เสียเวลา เสียค่าใช้จ่าย ในการนำลูกไปฝากท้อง มีการติด
เชื้อจากการมีเพศสัมพันธ์และบางรายต้องออกจากโรงเรียน
ก่อนจบการศึกษา จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความ
สนใจที่จะศึกษารูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียน
มัธยมศึกษา โรงเรียนจันทบุษยานุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย
อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีการวิจัย

ประชากร

ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทั้งชายและ
หญิง โรงเรียนจันทบุษยานุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอ
เกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2,500 คน คำนวณขนาด
ตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane ได้ จำนวน 345 คน
ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น และผู้มีบทบาทที่
เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการป้องกันการตั้งครรภ์ใน
นักเรียน จำนวน 34 คน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่อง
มือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบ
สัมภาษณ์ถึงโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบความตรงของ
เนื้อหา รวมทั้ง ความถูกต้อง และเหมาะสมของภาษาที่ใช้
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ทำการปรับ แก้ไขความถูก
ต้องและตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง
ก่อนนำไปทดสอบหาความเชื่อมั่น ของเครื่องมือกับกลุ่ม
ตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการ
ศึกษา จำนวน 30 ตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์
หาความเชื่อมั่น โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบ
ราค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น
0.84 ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคมถึงเดือน
พฤษภาคม พ.ศ. 2562 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจง
ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาและรับรองจากคณะ
กรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สำนักงานสาธารณสุข
จังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ 29 พฤศจิกายน 2561 หมายเลข
ใบรับรอง COE0452561

ผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 54.20 อายุ
15 ปี ร้อยละ 21.74 การศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 ร้อยละ 21.76 สถานภาพสมรสของบิดาและมารดา
อยู่ด้วยกัน ร้อยละ 93.91 ปัจจุบันอาศัยอยู่กับบิดาและ
มารดา ร้อยละ 87.25 ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพียงพอ
ร้อยละ 85.22 เดินทางมาโรงเรียนโดยบิดาและมารดามาส่ง

ร้อยละ 42.03 อาชีพหลักของบิดาคืออาชีพเกษตรกรกรรม
ร้อยละ 64.06 อาชีพหลักของมารดาคืออาชีพเกษตรกรกรรม
ร้อยละ 56.52 และช่องทางการรับความรู้เรื่องการป้องกัน
การตั้งครรภ์ทางอินเทอร์เน็ตร้อยละ 73.62 กลุ่มตัวอย่าง
มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับปาน
กลาง ร้อยละ 62.03 รองลงมา มีความรู้ในระดับสูง ร้อย
ละ 23.77 และมีความรู้ในระดับต่ำ ร้อยละ 14.20

กลุ่มตัวอย่างตอบถูกมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ
การคุมกำเนิดแบบใดที่สะดวกและปลอดภัยมากที่สุด
ตอบถูก ร้อยละ 82.03 การคุมกำเนิดชนิดใดสามารถป้องกันการ
การตั้งครรภ์และป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ได้
ตอบถูกร้อยละ 80.58 และข้อใดเป็นวิธีป้องกันการตั้งครรภ์
ที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่น ตอบถูกร้อยละ 79.71 กลุ่มตัวอย่าง
มีเจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง
ร้อยละ 57.10 รองลงมา อยู่ในระดับดี ร้อยละ 26.67 และ
อยู่ในระดับไม่ดี ร้อยละ 16.23 กลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ถูก
ต้อง มากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การป้องกันการตั้งครรภ์ที่ดี
ที่สุด คือการหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 75.07
หากต้องการคำแนะนำในการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ถูกวิธี
และเหมาะสม ควรปรึกษาแพทย์ หรือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ร้อยละ 71.01 และการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่มีการป้องกัน
เพียงครั้งเดียว อาจทำให้เกิดการตั้งครรภ์ได้ ร้อยละ 68.41
ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์ในนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษา มีดังนี้ 1) ที่พักอาศัยระหว่างการเรียนหนังสือ
2) การดื่มสุรา 3) การคบเพื่อน 4) สื่อมวลชน 5) ความรู้
เกี่ยวกับเรื่องเพศ 6) เจตคติเกี่ยวกับเรื่องเพศ

วิจารณ์

ด้านความรู้ในการป้องกันการตั้งครรภ์ ผลการศึกษา
พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนจันทบุรุษเกษมราษฎร์
ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอกเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีความ
รู้เรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง
สามารถอธิบายได้ว่า ค่านิยมในสังคมไทยเรายังปิดกั้นไม่ให้
ความรู้และความจริงเรื่องเพศ อาจทำให้วัยรุ่นไม่มีทางออก
โดยเฉพาะถ้าวัยรุ่นถูกชักจูงจากเพื่อนไปหาข้อมูลจากแหล่ง
ที่ผิด ก็จะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจที่ผิดๆ ในเรื่องเพศ

หรืออาจจะรู้เพียงครึ่งๆ กลางๆ จึงอาจส่งผลทำให้กลุ่ม
ตัวอย่างมีความรู้ที่อยู่ในระดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา
ของ¹¹ ได้ศึกษาศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อ
พฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์
ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอ
เมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษา
ตอนปลายส่วนใหญ่ มีความรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง
ด้านเจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์ ผลการศึกษา พบว่า
นักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนจันทบุรุษเกษมราษฎร์ตำบล
เกษตรวิสัย อำเภอกเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีเจตคติใน
การป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง สามารถ
อธิบายได้ว่า ปัจจุบันข้อมูลข่าวสารต่างๆ มีมากขึ้น ธุรกิจ
การค้าต่างๆ ที่ใช้สื่อและเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งพบเห็นได้จาก
การ์ตูน ทีวี วิทยุ โฆษณา โทรศัพท์มือถือ คลิปวิดีโอ วีซีดี
และโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตนั้น มีส่วนในการกระตุ้น ชักจูง
หรือมีอิทธิพลต่อเจตคติและความเชื่อในเรื่องเพศที่ไม่
สร้างสรรค์หรือไม่ถูกต้องเหมาะสม จึงอาจส่งผลทำให้กลุ่ม
ตัวอย่างมีเจตคติ อยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ
การศึกษาของ¹² ได้ศึกษาความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการ
ป้องกันการตั้งครรภ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนโพนงาม
พิทยาคม ตำบลโพน อำเภอราศีเสล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่
เจตคติในการป้องกันการตั้งครรภ์ อยู่ในระดับ
ปานกลาง ด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตั้งครรภ์
ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. ที่พักอาศัยระหว่างการเรียนหนังสือ สามารถอธิบาย
ได้ว่า วัยรุ่นที่เข้าบ้านอยู่หรือเช่าหอพักอยู่ตามลำพัง ซึ่งอยู่
ห่างไกลจากการดูแลของพ่อแม่และผู้ปกครอง ทำให้มีอิสระ
ในการใช้ชีวิต และการอยู่อย่างมีอิสระจะทำให้เกิดความเป็น
ส่วนตัวและเอื้อต่อการทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ได้ง่าย

2. การดื่มสุรา สามารถอธิบายได้ว่า สุราเป็นสารเสพติด
ถ้าหากดื่มในปริมาณที่เกิดขนาดแล้ว จะทำให้มีอาการ
มึนเมา ไม่รู้สึกตัว ขาดการยับยั้งชั่งใจสุรา ขาดความยับยั้ง
และนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้โดยไม่ตั้งใจ

3. การคบเพื่อน สามารถอธิบายได้ว่า วัยรุ่นมักจะคล้อย
ตามกลุ่มเพื่อน เพื่อให้กลุ่มยอมรับ เมื่อวัยรุ่นมีปัญหา
ส่วนใหญ่จะปรึกษาเพื่อนมากกว่าผู้ปกครองหรือพ่อแม่

ซึ่งถ้ากลุ่มเพื่อนให้คำปรึกษาที่ไม่ถูกต้อง อาจชักจูงไปในทางที่ผิด และการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม

4. สื่อมวลชน สามารถอธิบายได้ว่า การสื่อสารที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อความคิด ทศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น สื่อมวลชนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ต่อการเผยแพร่หรือนำเสนอในเรื่องเพศอย่างไร ก็ล้วนแต่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศโดยเฉพาะในกลุ่มของวัยรุ่นที่กำลังอยู่ในช่วงวัยที่มีความสนใจในเรื่องเพศ

5. ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ สามารถอธิบายได้ว่า ความรู้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรม บุคคลใช้ความรู้ที่ได้รับมาในการจดจำระลึกได้ซึ่งมีผลประสพการณ์ต่างๆ ที่ผ่านมามีสามารถแปลความ ตีความหมาย และขยายความ รวมถึงนำสาระสำคัญไปใช้ในสถานการณ์จริง ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาที่ถูกต้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ คือ มีความรู้ ความสามารถที่จะควบคุมสภาวะก่อกวนอารมณ์เพศของตนเอง ทราบว่าจะวางตัวอย่างไรต่อเพศตรงข้าม หลีกเลี่ยงการไปมีเพศสัมพันธ์โดยบังเอิญหรือไม่ตั้งใจ สามารถแก้ไขปัญหาค้นหาเฉพาะหน้าได้ทันทั่วทั้ง

6. เจตคติเกี่ยวกับ สามารถอธิบายได้ว่า เจตคติเป็นคุณลักษณะทางจิตใจ นิสัย คุณธรรมและค่านิยม เป็นบุคลิกภาพของแต่ละคนจากค่านิยมที่ตนยึดมั่น ดังนั้นเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์เป็นการแสดงถึงความรู้สึกและปฏิกิริยาความพร้อมของบุคคลนั้นที่จะปฏิบัติในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับคนเราทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เมื่อได้เรียนรู้เจตคติแล้วก็จะติดตัวไปตลอดชีวิต เจตคติทางเพศที่ดีช่วยในการปรับตัวได้ต่อเพศตรงข้าม การมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเรื่องเพศย่อมส่งผลต่อการมีพฤติกรรมทางเพศที่อาจก่อให้เกิดปัญหากับตนเองและผู้อื่นได้ ด้านรูปแบบการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนจันทร์เบกษาอนุสรณ์ ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอกเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ดพบว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในนักเรียน ต้องอาศัยความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้ 1)

ในสถานศึกษา ควรมี การดำเนินการ ดังนี้ 1.1) สร้างเสริมความรู้ และปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดี ด้านเพศศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยการให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนด้านเพศศึกษาเพิ่มขึ้น และจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่าง ผู้ปกครอง สถานศึกษา และชุมชนเพื่อสร้างความเข้าใจ และทำให้เกิดแรงสนับสนุนในชุมชนเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียน 1.2) เสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนกับนักเรียน เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อการสร้างความรู้สึกรักเห็นอกเห็นใจ การเข้าใจ ความสามัคคี สร้างความรู้สึกละเมือนเป็นญาติ พี่น้องกัน การฝึกทักษะให้เด็กรู้จักจัดการปัญหาและควบคุมอารมณ์ตนเองในเรื่องเพศ 1.3) เสริมสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็กนักเรียน การเสริมสร้างการสื่อสารแบบ 2 ทาง ระหว่างครูกับเด็ก และครูควรมีทักษะในการประเมินสภาวะเด็ก ประเมินความต้องการของเด็ก มีความรู้และทักษะในการแทรกแซงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางเพศของเด็ก ทักษะในการให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น และจัดการแก้ไขปัญหาระหว่างเพศแก่เด็กได้ 1.4) สถานศึกษา เปิดให้นักเรียนเข้าออกเป็นเวลา เปิดประตูโรงเรียน 2 ช่วงเวลา คือ ช่วงเช้าตอนเช้าเรียน และช่วงเย็นตอนเลิกเรียน และไม่ให้นักเรียนออกนอกบริเวณโรงเรียนในช่วงระหว่างทำการเรียนการสอน 1.5) สร้างเสริมความรู้ และปรับเปลี่ยนเจตคติที่ดีในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์ด้านเพศศึกษาในนักเรียน 2) ในครอบครัว ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 2.1) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีในเรื่องเพศ และสามารถสื่อสารกับลูกเรื่องเพศ พร้อมทั้งสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสารในครอบครัว 2.2) ผู้ปกครอง เฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ของบุตรหลาน อย่างใกล้ชิด สม่ำเสมอ 2.3) ผู้ปกครองสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ คู่คุณธรรมในครอบครัวผ่านกิจกรรมการทำบุญตักบาตรตอนเช้า การเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี การเข้าวัดฟังธรรม การใช้เวลาร่วมกันให้เกิดประโยชน์ เช่น การปลูกต้นไม้ การออกกำลังกาย 2.4) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานที่พักในหอพักหรือบ้านเช่า ให้กลับมาพักอาศัยอยู่กับตนเองหรือเครือญาติในช่วงเวลาระหว่างทำการศึกษาล่าเรียน 3)

ในชุมชน ควรมีการดำเนินการ ดังนี้ 3.1) เฝ้าระวังกลุ่มพฤติกรรมเสี่ยงการมีเพศสัมพันธ์ในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่จับกลุ่มมั่วสุมดื่มสุราในชุมชน 3.2) เฝ้าระวังร้านค้าในชุมชน ในเรื่องการไม่จำหน่ายสุราให้แก่เด็กต่ำกว่า 20 ปี การไม่แบ่งขายสุรา และการไม่ตั้งแสดงสุราอย่างเปิดเผย เพื่อป้องกันความเสี่ยงในการเสพยาและการมีเพศสัมพันธ์ขณะมึนเมา 3.3) ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความรู้ สร้างความตระหนักในการป้องกันการตั้งครรภ์ในนักเรียน ให้ประชาชนในชุมชนได้รับทราบ ผ่านหอกระจายข่าวชุมชนทุกสัปดาห์ เพื่อเป็นการเน้นย้ำความสำคัญของปัญหาที่จะเกิดขึ้นถ้าหากเกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมในนักเรียน

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้ ความกรุณา ความช่วยเหลือ และความร่วมมืออย่างดียิ่ง จากคณะครู อาจารย์ และนักเรียนโรงเรียนจันทบุรีเบกษาอนุสรณ์ตำบลเกษตรวิสัย อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่เสียสละเวลา และให้คำแนะนำ ทำให้การดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์และสำเร็จสมบูรณ์ไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. สุรศักดิ์ ฐานิพนิชสกุล, วิทยา ธิฐาพันธ์ และคณะ,บรรณาธิการ.(2555); 143-149. **การตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ ; วิกฤติเวชปฏิบัติปริกานิต**. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิวิ่ง จำกัด
2. อรพันธ์ เจริญผล, บรรณาธิการ. (2555) ; 157-162. **การตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ ; วิกฤติเวชปฏิบัติปริกานิต**. กรุงเทพฯ : บริษัท พี.เอ.ลิวิ่ง จำกัด
3. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, (2555). **สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์**. สภาวะการมีบุตรของวัยรุ่นไทย พ.ศ. 2554. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
4. วลัย ธรรมพนิชวัฒน์. เพศศึกษาสำหรับวัยรุ่นไทย. **วารสารสภาการพยาบาล**. 25(4) : ต.ค.-ธ.ค. 2553 ; 5-9.
5. สร้อย อนุสรณ์ธีรกุล, สุรนาท ชมะณะรงค์. ปัจจัยทำนายการใช้บริการอนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่นที่ไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์. **วารสารคณะพยาบาลศาสตร์**. 31(1) : เม.ย. 2551; 133-38.
6. เบญจพร ปัญญา. (2553). **การทบทวนองค์ความรู้ : การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :กรมสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข.
7. สมาลัย นิธิสมบัติ. (2553). **การตั้งครรภ์ของมารดาวัยรุ่น [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหาร]**. [เชียงใหม่] : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
8. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดร้อยเอ็ด. (2562). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปี**. [ร้อยเอ็ด] : กลุ่มงาน.
9. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเกษตรวิสัย. (2562). **รายงานผลการดำเนินงานประจำปี**. [ร้อยเอ็ด] : กลุ่มงาน.
10. โรงเรียนจันทบุรีเบกษาอนุสรณ์. (2562). **รายงานสถิตินักเรียนตั้งครรภ์ในโรงเรียน**.
11. นิธิพงศ์ ศรีบุญมาศและคณะ. (2558). **พฤติกรรมและปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก**. คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
12. วิลาวรรณ ชินวงศ์. (2554). **ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนไผ่งามพิทยาคม ตำบลไผ่ อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ [วิทยานิพนธ์ ส.บ.]**. [มหาสารคาม] : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.